

gastro

DANMARKS BEDSTE MAD- OG VINMAGASIN

GRÜNER
VELTLINER
FRA
DONAUDALEN

DRÅRSFRISKE
ISKEOPSKRIFTER

STENBIDERROGN
SLETHVAR
PIGHVAR
TORSK

PÅSKEFROKOST
MED VENNERNE
UDEN SMØRREBRØD!

LONDON
EN RESTAURANT
PÅ REJSEN
BARRAFINA

DEN LILLE GIN
I DEN STORE SKOV
EVENTYRET OM MONKEY 47

FØRSTE, ANDEN, TREDJE
VINAUKTIONER
- HVORDAN GØR MAN?

BRØD & SMØR
MED SMAG
SOM PÅ RESTAURANTERNE

KENNETH HANSEN
EFTER BOCUSE D'OR
DER KOMMER TIL AT GÅ LANG TID,
IDEN JEG LÆGGER DET HER BAG MIG"

OGSÅ OM: DET BÆREDYGTIGE KØKKEN, GERANIUM I VERDENSKLASSE, MARTS PÅ MENUEN, DESSERT FORKLÆDT SOM CAVIAR, NANNAS
TILBUDSKØKKEN, MÅNEDENS RESTAURANT REBEL, EN HURTIG MED PORRER, GASTROS SMILEY-ORDNING OG CHAMPAGNE ... GASTRO.DK

GRÜNER VELTLINER *fra Donaudalen*

Grüner veltliner er Østrigs almindeligste druesort. Men druen er faktisk i tilbagegang, ikke som resultat af nogen krise, men udelukkende på grund af øget fokus på kvalitet. Det er særligt området nord for Donau ved vandløbene Kreams og Kamp og syd for ved Trasiens, vi her fokuserer på – Traisental, Wagram, Kamptal og Kremstal, alle medlemmer af organisationen Österreichischen Traditionsweingüter, dannet i 1992 af topvinbønder med det formål at skabe en klassifikation af vinmarker efter burgundisk opskrift.

Af RENÉ LANGDAHL JØRGENSEN
Foto MIKKEL JUL HVILSHØJ & POLFOTO

Donau flyder næsten lige så stille som Don i Sjolokhovs berømte roman (med titlen 'Stille flyder Don', red.), men omgivelserne er alt andet lige mere pittoreske i Østrig, og langs det østgående forløb bliver der lavet vin af enestående klasse.

Donau slår skarpe kurver ved Spitz, Dürnstein og Oberloiben i Wachau, inden den strækker forløbet ud gennem Kremstal, Wagram, Wien og Carnuntum og flyder flommet ind som grænse mellem Slovakiet og Ungarn.

Vest for Wachau er det ikke muligt at modne vindruer seriøst, mens de stejle skrænter i det højtprofilerede og selvhævdende Wachau snildt modner både riesling og grüner veltliner maksimalt.

Hele den vinøse nordøstlige del af Østrig kaldes Niederösterreich og domineres klart af det enorme Weinviertel længst oppe mod grænsen til Tjekkiet og Slovakiet.

Syd for Wien og faktisk et stykke fra Donau ligger Thermenregion med mere indflydelse fra Ungarns varme sletter. Der laves noget af Østrigs bedste pinot noir og ikke mindst de to indfødte grønne druer zierfandler og rotgipfler.

Niederösterreichs store drue er og bliver dog grüner veltliner. Og dens fremmeste voksesteder er skrænterne i den centrale Donau-nære del af regionen. En trio af bifloder skaber de nødvendige *steilhänge* og bakker.

Nord for Donau er det vandløbene Kreams og Kamp, og syd for floden er det Traisen. Her holder denne artikel sig til. Wachau kan selv, og riesling er efter vores begreber mere betegnende for det område, så Wachau holder vi udenfor. Weinviertel er for stort og uhåndterbart, mens

Carnuntum og Thermenregion er for varme og excellerer i andre især blå druer. Vi fokuserer på grüner veltliners kerneområder, og selv om riesling også trives fint her og endda når storhed på flere terrasser, gør grüner veltliner området særligt.

EN KLASSIFIKATION SER DAGENS LYS

En række af kvartetten Wagram, Kamptal, Traisental og Kremstals højt profilerede vinbønder dannede i 1992 *Österreichischen Traditionsweingüter*, hvis fornemste formål var at skabe en klassifikation af vinmarker efter burgundisk opskrift. I 2010 lancerede gruppen Klassifikation 2010 med 52 Erste Lage eller første cru'er. Det tal er siden blevet til 62.

Topmarkerne som Gaisberg, Heiligenstein og Lamm må angive et 1ÖTW på etiketten, forudsat de stammer fra riesling eller grüner veltliner og er tørre. Klassifikationen er som i Tysklands VDP-version et privat foretagende, men omfatter altså endnu ikke samtlige østrigske vinregioner. Initiativet er modigt og forbilligt og den helt rigtige vej at gå. Forskellighed, mangfoldighed og absolut fokus på det bedste giver prestige, men først og fremmest mulighed for bedre værditilvækst for producenterne. gastros otte anbefalinger stammer alle fra medlemmer af organisationen.

GRÜNER VELTLINER – EN ÆGTE ØSTRIGER

Kort efter årtusindeskiftet fandt man moren. Hun stod ene og alene, efterladt, men ikke sølle, for hendes grene var stærke og væksten imponerende. Hun viste livskraft, lignede ikke andre druesorter og voksede op ad muren på et lille

landsted ved landsbyen Skt. Georgen i Burgenland. Faren var afsløret nogle år før. En af Centraleuropas urdruer, traminer, havde engang i fortiden delt arvemateriale med den anden indtil for nylig ukendte druesort, men så faldt tiøren.

Grüner veltliner er stadig Østrigs almindeligste druesort, men den er faktisk i tilbagegang. Fra over 17.000 ha i 1999 til ca. 13.000 i 2013. Østrigerne er dog ikke nervøse. Tilbagegangen handler nemlig udelukkende om kvalitetsfokus. Om at finde de rette geologiske, topografiske og klimatiske forhold for optimal smagsintensitet og om at reducere udbytter og marker plantet som hochkultur, fordi mosten under de højmoderne udbyttmaksimerende forhold bliver vandagtig og sur. Klaserne kan være kolossale og bærrerne store. Grüner veltliner vil have løss, vinderoderet finkornet silt og ler, rigelig vand og svale dage i efteråret. Så strutter den færdige vin ideelt af hvid peber, hyacint og hvide ferskner.

TRAISENTAL

Ny i klassen, lille, men selvsikker og tydelig i sit udtryk. Med 63 % af arealet er grüner veltliner klart dominerende i den lille dal. Ingen områder kommer bare i nærheden af Traisental fokus på grüner veltliner. De 810 ha fik DAC-status i 2006. Områdets jordbund er anderledes end naboområdernes. Kalkindholdet er højt, mens strukturen er som grüner veltliner helst vil have det, løs og veldræende, baseret på erosionsmateriale fra den østlige del af Alperne. De stejle skrån timer langs Traisen er terrasserede og opbrudt i små marker.

Nat og dagtemperaturen varierer kraftigt

OM DAC OG RESERVE

Østrigerne har *schwung*. De valgte selvfølgelig intet mindre end latin for deres appellationsbetegnelse. *Districtus Austriae Controllatus*, DAC, tildeles regioner, som ønsker at lægge bånd på sig selv. DAC-status gives kun til begrænsede druesorter og stilarter. Eksempelvis skal Kamptal DAC være på riesling eller grüner veltliner, og Mittelburgenland DAC kan kun være på blaufränkisch. Enkelte DAC'er har endda tilføjet en reserve-kategori, eksempelvis Kamptal DAC og Kremstal DAC. Her dækker betegnelsen distinkt tungere, mere vægtige, men stadig tørre vine.

og giver fornem aromaintensitet, både kold luft fra den nærliggende Dunkelsteiner Wald og varmepumpen fra den pannonske slette mod øst arbejder i Traisental.

Dalen burde være Østrigs ældst definerede område, fordi man her fandt landets ældste tegn på systematisk vindyrkning fra 2.000 f.kr.

Områdets to topmarker, Zwirch og Berg, ligger begge på den østlige side af vandløbet ved henholdsvis Inzersdorf og der Traisen og Reichersdorf.

WAGRAM

Skråningerne er knap så stejle i Wagram. Flere steder ligner bakkensiderne grangiveligt Côte d'Ors berømte mere eller mindre blidt hældende forløb. De dramatiske skrænter i Kamptal, Kremstal og Traisental mod vest flader så at sige ud ved Wagram. Jorden er dog stadig en kongelig gang løss med masser af mineraler og kalkrige fossilrester.

Wagram, egentlig kun betegnelsen for nordsiden af Donau, gav i 2007 navn til hele området, tidligere kaldte man regionen Do-

nauland. Indflydelsen fra de varme ungarske sletter er stærk i Wagram og gør det muligt at fremstille stærke rødvine, men grüner veltliner sidder på magten med 45 % af arealet. Blauer zweigelt på andenpladsen kommer langt efter.

Lummervarmen fra øst giver grüner veltliner i mere svulstig stil end naboernes.

Indtil videre er kun seks marker klassificeret som Erste Lage, og de ligger alle i den nordvestlige ende af regionen, hvor kombinationen af løss og sydvendte skrån timer er tydeligst.

KAMPTAL

Fik DAC status i 2008 for sin riesling og grüner veltliner. Af omfang og udstrækning lille, men markarealet er stort med 3.800 ha. Dalens centrum er Langenlois, hvor en perlerække af Østrigs mest kendte producenter holder til. Og få kilometer derfra ligger flækken Zöbing med den store Heiligenstein-mark, hvor kampen om rankerne er indædt. Alle vil eje en række vinstokke eller ti. Koncentrationen af dygtige producenter er høj. Kamptal var foregangsre-

gion i dannelsen af Österreichischer Traditionsweingüter, og man fornærmer kun naboerne en smule ved at påstå at Kamptal er primus inter pares (første blandt ligemænd, red.).

Dalens geologi er gammel og rummer marker på både gneiss, løss, grus og sandsten. Grüner veltliner sidder på magten med 48 % af arealet.

KREMSTAL

Med 31 Erste Lage har Kremstal klart flest klassificerede marker blandt firebanden i Donaudalen. 2.250 ha vinmarker med klar dominans af grüner veltliner. Kremstal-markerne kan minde om Wachaus mod vest. Især omkring byerne Stein og Krems an der Donau. Stejle og terrasserede og ofte nærmest klippefaste, semimassive og fattige jordbundsforhold.

Mod øst er der mere løss, og her bliver grüner veltliner mere yppig. Mod vest er den smertende mineralsk, og oppe langs Kremsvandløbet mod nord, ved Senftenberg, bliver grüner veltliner direkte knibsk og som vredet ud af urfjeldet.

8 X GRÜNER VELTLINER FRA DONAUDALEN

GRÜNER VELTLINER GAISBERG IÖTW 2013, GEYERHOF, KREMTAL DAC RESERVE

Hvis ikke jeg vidste bedre, ville jeg tro, det var riesling. Ilse Meyer og sønnen Josef laver grüner veltliner med limeagtig frugt og mineralitet som en stor tysk rheinhessen riesling. Gaisberg er løssdomineret og dermed perfekt til grüner veltliner. 13'eren er høstet primo november, spontangæret og har ligget sur lie i ståltank til foråret 2014. Gaisberg fryser dog i praksis foragtede af det sene høsttidspunkt. Geyerhofs vine prikker som kanyler, uhjælpeligt umærkeligt og dog dybt og præcist. Indtagende duft, peber og pressede bølgeblade, saft af passionsfrugt og skovmærke. Inkarnet urgestein, presset grundfjeld, smertende mineralisk, saltet og citronsyrestyret. Fornemt glas og alt for billig.

94 point
199 kr.

viniportugal.dk

GRÜNER VELTLINER RENNER IÖTW 2013, WEINGUT HIRSCH, KAMPTAL DAC

Johannes Hirsch laver kun grüner veltliner og riesling. Hans vine er syle, pile og nåle på én gang. Præcision er kodeordet, og hvis det indbefatter en smule restsødme, ja, så må der være restsødme. På den måde går Hirsch lidt imod 00'ernes trend med stadig større og mere omfangsrige grüner veltlinere. Ofte findes balancen ved 12-12,5 %. Johannes Hirsch har omlagt til biodynamisk drift, spontangæret og aftapper nu notorisk sent. Duften er så fin så fin, tydeligt spontangæret, kompleks med lifligt udtryk. Langt fra vægtigheden i Bründlmayer og Gobelsburg, men stadig med fodaftryk, en stillehæl. Blomstret, pebret, sursød og saltet mineralitet.

93 point
249 kr.

atomwine.dk

GRÜNER VELTLINER LAMM IÖTW 2012, WEINGUT BRÜNDLMAYER, KAMPTAL DAC RESERVE

Jeg har tidligere haft forbehold over for Willi Bründlmayers muskuløse grüner veltliner-stil. Glem det! I varme årgange kan de sene høstdatoer give exces af urtelikør og moskus, men ikke her. Bründlmayer driver markerne økologisk og bruger delvist akacietræfade til lagringen af sine vine. Han er hysterisk omkring presningen, som foregår lige så skånsomt som ved topchampagne. Willi Bründlmayer vil helt undgå fenoler i sin grüner veltliner. En krystallinsk vin, glitrende, glimrende, velduft med sommerfuglebusk, æblemost på coxorange, smøreolie, kattetis, men først og fremmest mineralisk. Minder om riesling fra vulkansk tysk steilhange, men smagen har format og tykkelse som sent høstet gv uden alkoholbrand.

Fabelagtig.
95 point
305 kr.

jyskvin.dk

GRÜNER VELTLINER ZWIRCH 2008, WEINGUT LUDWIG NEUMAYER, TRAISENTAL DAC RESERVE

Et ægte hvidvinsmenneske. Det handler om grüner veltliner og riesling og en smule sauvignon blanc og weissburgunder. Neumayers marker har næsten ingen humus og masser af sten, især kalksten. Hans marker ligger omkring Inzersdorf ob der Traisen, og den basiske jord er med til at gøre vinene voldsomt mineraliske og præcise. Han hader restsukker og domænetilnavnet Wein Vom Stein passer fint. Den viser begyndende modenhed, ikke aldring, blot fornuftens tydelige indtræden. Honningmelon, pæresaft, ærtepuré, hyacint og hvid peber – fint præget af gærcellekontakt. Og i eftersmagen er der antydning af pikant bitterhed fra kort skindkontakt. Fed væske, fed vin på den fede måde.

91 point
198 kr.

vinotheket.dk

GRÜNER VELTLINER STEINSETZ 2013, WEINGUT JURTSCHITSCH, KAMPTAL DAC RESERVE. Michael Moosbrugger bor i Langenlois. Han har bortkastet både klaringspulver og enzymer. Thal har vinstokke på 80 år og består af brede terrasser med ren løss – gulf for grüner veltliner. Thal spontangæres og bliver ikke engang svovlet under vinificeringen, først ved aftapningen, den gennemgår malo og ligger på ståltank i ti måneder. Hiedlers stil er personlig og i tidens tone, skovmandsagtig, men langt fra outreret. Pebrret pære, introvert og afvisende mirabelle, men giv den tid. Skøn saftighed, oleret, men skarp syre og

GRÜNER VELTLINER STEINSETZ 2013, SCHLOSS GOBELSBURG, KAMPTAL DAC RESERVE. Michael Moosbrugger har bragt det gamle cistercienserkloster tilbage på østrigskortet. Stilen er magtfuld som læremester Bründlmayers, men Moosbrugger ærer også fortiden med sin Tradition-serie, hvor druerne kværnes og får lang skindkontakt, ikke klares og spontangæres i over et år. Respekt for den tilgang, og lige nu er hans Tradition 2012 både moslende og sirlig, vild, som cider og mjød, dekadent. Steinsetz er ultraklassisk gv med

GRÜNER VELTLINER THAL IÖTW 2012, WEINGUT HIEDLER, KAMPTAL DAC RESERVE. Ludwig Hiedler holder til i Langenlois. Han har bortkastet både klaringspulver og enzymer. Thal har vinstokke på 80 år og består af brede terrasser med ren løss – gulf for grüner veltliner. Thal spontangæres og bliver ikke engang svovlet under vinificeringen, først ved aftapningen, den gennemgår malo og ligger på ståltank i ti måneder. Hiedlers stil er personlig og i tidens tone, skovmandsagtig, men langt fra outreret. Pebrret pære, introvert og afvisende mirabelle, men giv den tid. Skøn saftighed, oleret, men skarp syre og

GRÜNER VELTLINER WACHTBERG IÖTW 2013, WEINGUT SALOMON-UNDHOF, KREMSTAL DAC RESERVE. Salomon-familien har lavet vin i 223 år. I dag står Berthold Salomon bag vinen, og han forsøger at varetage arven, vinmarker som Kögl, Wachtberg og Lindberg ved byen Stein an der Donau, hvor mere eller mindre massivt urfjeld dominerer. Gneiss, granit og skifer – vinstokkene har det hårdt, men resultatet er komplekst og ultramineralsk. Naboskabet til Wachau fornægter sig ikke. Vinstokkene i Lindberg er 50 år gamle. Wachtberg næsten ligeså. Krydret stærkt mineralisk nærmest rieslingsk udtryk med paprika på lime